

Foto: Anneli Peterson

Pressfriheten sitter löst

Sjutton år efter självständigheten rankas Namibia som ett av de länder i Afrika där pressfriheten är allra störst. Men landets plats på olika index kan vara hotad genom händelser under det senaste året.

I BÖRJAN AV MAJ STÄNGDES den statliga radions populära ring-in-program ner under en period. Demokratiaktivister kritiserade regeringen för att försöka styra vad namibier får och inte får säga och många menade att det handlade om att stoppa röster som var kritiska mot förre presidenten Sam Nujoma. Informationsministern tillbakavisade kritiken och menade att det handlade om att stoppa missbruk av programmet.

Media Institute of Southern Africa, Misa, som verkar för att skapa ett öppet och fritt medieklimat i södra Afrika, var en av de institutioner som offentligt gick ut och kritiserade regeringen och statliga NBC.

– Kanske var det bara ett litet nervkrig från regeringens sida, ett sätt att säga "bråka inte med våra hjältar", säger Martin Buch Larsen på Misa.

Även andra händelser under året har påverkat den mediala öppenheten. När Sam Nujoma stämde dagstidningen *The Namibian* för att de skulle ha insinuerat att han är korrupt, gick Misa ut offentligt och påminde Nujoma om att man skrivit på FN:s Windhoekdeklaration, som handlar om att verka för en självständig och pluralistisk afrikansk press.

– Men dessa händelser påverkar givetvis Namibias plats på olika index för demokrati och pressfrihet, säger Martin Buch Larsen.

MEDIESITUATIONEN I NAMIBIA är generellt sett ganska öppen, menar Martin Buch Larsen. Det finns en rad dagstidningar och tidskrifter, ett stort antal radiostationer, filmproduktionsbolag och internetoperatörer. TV är fortfarande ganska litet, nationellt finns statliga NBC och den relativt nya kommersiella kanalen, *One Africa*. De namibier som har råd skaffar satellit-TV med internationella kanaler.

Innan självständigheten fanns en TV- och radiostation som mer eller mindre sände sydafrikansk propaganda, men under de tio första åren efter självständigheten 1990 gick utvecklingen i ett rasande tempo. De senaste fem, sex åren har utvecklingen dock varit ganska smal och det som framförallt vuxit är telekommunikation, internet och satellittelefoni.

– Namibia har kommit ganska långt med tanke på nationens korta historia, säger Martin Buch Larsen.

RADION ÄR DET MEDIUM som når allra flest människor i Namibia, cirka 85 procent av befolkningen har tillgång eller äger en radioapparat. NBC sänder på tio olika språk och det finns åtta kommersiella radiostationer. Företaget har den enda kanal som erbjuder nyheter, debatt och diskussionsforum, men Martin saknar kritiska radioalternativ:

– NBC är fortfarande en utpräglad statsradio och de kommersiella kanalerna sänder nästan enbart musik, säger han.

Det han och Misa vill se är fler närradiostationer som sänder radio om och för folket som bor i närområdet. Misa jobbar därför med att försöka inspirera fler människor runt om i landet att börja jobba med radiomediet. Men ett problem är finansiering, närradiostationer kan inte vara kommersiella utan är helt beroende av bidrag, menar Martin

Med en befolkning på cirka två miljoner är det imponerande att det varje månad kommer ut mer än trettio olika publikationer. Av de fyra dagstidningarna är *Namibian* störst. Den startade i mitten av 80-talet som en antiapartheidtidning och fungerade då mycket som ett språkrör för Swapo. Martin Buch Larsen är därför förvånad över att tidningen fortsatt vara en kritisk röst mot makten, trots att makten idag innehas av Swapo.

Regeringsfinansierade *New Era* gör även de ibland försök att vara kritiska, medan tyskspråkiga *Allgemeine Zeitung* och afrikansspråkiga *Republikein* håller en liberal ställning med fokus på sina målgrupper. För drygt två år sedan startade några journalister, framförallt briter, tidskriften *Insight*. Martin Buch Larsen menar att det är ett intressant initiativ till en granskande och avslöjande journalistik.

– Problemet är att den typ av artiklar som man hittar i *Insight* kräver en bred förståelse och majoriteten av befolkningen är inte redo än för den typen av journalistik, säger han.

Gratis-tidningen *Informanté* å andra sidan når ut till en stor publik och frågar man folk på gatan om vad som står på fram-

sidan av veckans nummer, så vet de allra flesta det. Men *Informanté* ägs av företaget *Trustco* och Martin Buch Larsen är väldigt kritisk till tidningens trovärdighet.

DET FINNS INGEN RENODLAD journalistutbildning i Namibia och toppjournalisterna i landet är i regel utbildade i Sydafrika eller på andra håll i världen. Martin Buch Larsen saknar en ordentlig journalistutbildning för att höja kompetensen inom kåren men han efterlyser även en plattform för en ordentlig journalistisk debatt. Misa trycker på för att få igång en debatt om media och olika pressklubbar har kommit och gått genom åren och just nu finns initiativ till ett redaktörsforum och en medievägledare.

Foto: Anneli Peterson

Men generellt ser Martin Buch Larsen positivt på utvecklingen i Namibia, framförallt med tanke på landets historia. Men denna har även satt djupa spår vilket kan hindra en sund demokratisk utveckling.

KANSKE VAR DET UR JUST DET perspektivet som Misa helt nyligen gick ut och fördömde en motion som lagts fram i parlamentet. Den vill ha strängare lagar för att reglera media. Upp-takten var att dagstidningen *Namibian* och veckotidningen *Observer* flitigt rapporterat om att *National Society of Human Rights* begärt att Internationella Domstolen i Haag ska utreda om Sam Nujoma kan ställas till svars för försvinnandet av över 4 000 människor under självständighetskampen.

I sitt yttrande säger Misa att förutom att uppmuntra till ett transparent och öppet ledarskap garanterar pressfriheten även rättvisa i samhället. "Pressfrihet är en av hörnstenarna för att trygga mänskliga rättigheter och att garantera andra friheter för människor".

Om motionen röstas igenom kommer Namibia troligtvis att hamna lägre på olika demokrati- och pressfrihetsindex.

ANNELI PETERSSON